

CUMHURİYETÇİ PARTİ

T. B. M. M.

GRUPLARI İÇYÖNETMELİĞİ

T.B.M.M.

DDC: 76-256
YER: 76-256
YIL: 76-256
CLT: 76-256
KSM: 76-256
KOP: 3
DEM: 76-559

CUMHURİYETÇİ PAR

T. B. M. M.

KÜTÜPHANESİ

GRUPLARI İÇYÖNETMELİĞİ

CUMHURİYETÇİ PARTİ

T. B. M. M.

GRUPLARI İÇYÖNETMELİĞİ

BÖLÜM : I.

Grupların Kuruluşu

T. B. M. M. Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Grupları

MADDE 1. — Cumhuriyetçi Partili Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve milletvekilleri Partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubunu;

Cumhuriyetçi Partili Cumhuriyet Senatosu üyeleri, Partinin Cumhuriyet Senatosu Grubunu;

Cumhuriyetçi Partili milletvekilleri, Partinin Millet Meclisi grubunu teşkil ederler.

Cumhuriyetçi Partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi grupları; Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi içindeki parti faaliyetleri konusunda, Parti Prog-

ramı, Kurultayın genel siyaset hakkındaki kararları, Parti tüzüğü ve bu içyönetmelik daire-sinde, Partinin yetkili organlarıdır.

Başkanlık :

MADDE 2. — Cumhuriyetçi Parti Genel Başkanı, Partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunun Başkanıdır. Genel Başkanın T. B. M. M. üyesi olmaması halinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu kendisine bir Başkan seçer.

Cumhuriyetçi Parti Cumhuriyet Senatosu Grubu Başkanlığını, Cumhuriyet Senatosu üyesi ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanı yapar. Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanı Cumhuriyet Senatosu üyesi değilse, Cumhuriyet Senatosu Grubu, Başkanvekilleri ni seçmekle yetinir.

Cumhuriyetçi Parti Millet Meclisi Grubu Başkanlığını; milletvekili ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanı yapar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanı Cumhuriyet Senatosu üyesi ise, Millet Meclisi Grubu, Başkanvekilleri ni seçmekle yetinir.

Cumhuriyetçi Parti Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanı, Cumhuriyet Senatosu ve

Millet Meclisi Grupları Yönetim Kurullarının birleşik toplantılarına Başkanlık eder; Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Gruplarıyla bu grupların idare kurulları arasındaki ve gruplarla Partinin Genel İdare Kurulu ve organları arasındaki işbirliği ve ahengi sağlar.

Grupların idare kurullarıyla Genel İdare Kurulu ve Başkanlık divanına Genel Başkan başkanlık eder.

Grup toplantılarına katılabilme :

MADDE 3. — Genel Başkan, Genel Başkan Yardımcıları, Genel Sekreter Grup Başkan ve Başkanvekilleriyle Partili Başbakan ve Bakanlar, üyesi bulunmadıkları grupların genel kurul ve idare kurullarının toplantılarına söz hakkına sahibolarak katılabilirler; ancak, oy kullanamazlar.

Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, üyesi bulunmadıkları grubun genel kurul toplantılarına dinleyici olarak katılabilirler; söz alabilmeleri, talepleri üzerine Genel Kurulun işaret oyuyla vereceği kararla olur.

Partili Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları ve Başkanvekilleri, grup ge-

nel kurullarının ve haysiyet divanlarının toplantılarına katılamazlar.

BÖLÜM : II.

Grup genel kurullarının çalışma usulleri.

Toplantılar :

MADDE 4. — Meclisler çalışma halinde iken, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu, haftada bir gün toplanır; Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Grupları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu, Genel Başkanın, Grup Başkanının, yoksa Başkanvekillerinden birinin veya grup idare kurulunun isteği veyahut Partili Başbakanın veya üyelerinden en az beşte birinin yazılı isteği üzerine toplanır.

Meclisler tatilde bulunurken, gruplar, Genel Başkanın, Grup Başkanının yoksa Başkanvekillerinden birinden veya Grup idare kurulunun veyahut Partili Başbakanın veya Grup üyelerinin en az beşte birinin yazılı isteği üzerine olağanüstü toplantıya çağırılabilir.

Grup genel kurulları toplantıları, Partinin basın organlarında veya başka bir surette en az bir gün önce ilân olunur.

Grup genel kurullarında Başkanlık Divanı :

MADDE 5. — a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu genel kurulu toplantılarına Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanı veya Millet Meclisi Grubu veya Cumhuriyet Senatosu Grubu Başkanvekillerinden biri sırayla Başkanlık eder; Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Grup idare kurulları üyelerinden birer kişi yardımcı olarak Başkanlık kürsüsünde yer alırlar.

b) Millet Meclisi Grubu Genel Kurulu toplantılarına, milletvekili ise Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanı veya Millet Meclisi Grubu Başkanvekillerinden biri Başkanlık eder; Millet Meclisi Grubu idare kurulu üyelerinden ikisi yardımcı olarak Başkanlık Divanında yer alırlar.

c) Cumhuriyet Senatosu Grubu Genel Kurulu toplantılarına, Cumhuriyet Senatosu üyesi ise Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanı veya Cumhuriyet Senatosu Grubu Başkanvekillerinden biri Başkanlık eder; Cumhuriyet Senatosu Grubu idare kurulu üyelerinden ikisi yardımcı olarak Başkanlık kürsüsünde yer alırlar.

Toplanma ve karar organı :

MADDE 6. — Grup genel kurullarının toplantı oranı üye tamsayısının yarısından bir fazlası

dır. Yasama Meclisleri genel kurulları oturumları arasında veya sırasında yapılmasında zorunluk olan grup genel kurulu toplantıları hazır bulunan üyeler ile açılabilir. Bu konuda takdir yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanına veya yoksa, Başkanvekillerine aittir.

Grup genel kurullarının karar oranı, aksi belirtilmedikçe, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur.

Grup genel kurulları, toplantı oranının bulunmadığı gerekçesiyle ancak hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğunun kararı veya Başkanlığın takdiri ile oturumlarını erteleyebilir.

Gizlilik ve tutanaklar :

MADDE 7. — Grup genel kurulları ve idare kurullarındaki görüşmeler gizlidir.

Grup genel kurulları toplantıları, idare kurulunun teklifi ve genel kurulun tasvibiyle açık yapılabilir.

Toplantıların tutanakları yeminli kâtipler tarafından tutulur ve Başkanlıkça saklanır.

Gizli toplantıların tutanakları sadece partili milletvekili, Cumhuriyet Senatosu üyesi, Bakan, Genel İdare Kurulu ve Yüksek Disiplin Kurulu üyelerine okunabilir. Gizli toplantıların tutanak-

ları, ancak idare kurulunun kararıyla yayımlanabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu idare kurulu, üyelerinden birini Grup Basın Sözcüsü olarak seçer. Grubun gizli toplantıları hakkında basınla temasa, sadece grup Başkanı, Başkanvekilleri ve Grup Basın Sözcüsü yetkilidir.

Grup genel kurulu ve idare kurullarında alınan kararlar ayrı ayrı karar defterlerine yazılır. Bu defterler hakkında da 4 ncu fıkra hükmü uygulanır.

Görüşme konuları :

MADDE 8. — Grup genel kurullarında, grubun yetkisi dahiline giren ve Genel Başkan, Başkanvekilleri, grup idare kurulu, grup üyeleri, genel idare kurulu, Başkanlık Divanı ile partili Başbakan veya Bakanlar tarafından önerilen konular ve içyönetmelik gereğince gündeme alınması gereken diğer konular görüşülür ve karara bağlanır.

Gruplarda, bir Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesinin yasama dokunulmazlığının ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmayan bakanların dokunulmazlığının kaldırılması, Başbakan veya

bir bakan hakkında Meclis soruşturması açılması ve Başbakanın veya bir bakanın Yüce Divana sevki konularıyla ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınmaz.

Gruplar, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlıkları seçimlerinde aday gösteremezler.

Gündem :

MADDE 9. — Grup genel kurulları toplantılarında görüşmeler, önceden hazırlanarak en az bir gün önce üyelere dağıtılmış olan gündem üzerinde yapılır. Acele hallerde ve ilgili Meclisin belli bir birleşiminde oturumlar arasında veya esnasında yapılan grup genel kurulu toplantılarında bu hüküm uygulanmaz. Ancak, gündem, her halde, toplantının başında grup üyelerine bildirilir.

Bir konunun gündeme alınmasını isteyen grup üyesi, bir önergeyle idare kuruluna başvurur, idare kurulu uygun görürse, bu önergeyi gelecek ilk birleşimin gündemine alır. Uygun görmezse ve önerge sahibi itiraz ederse, gelecek ilk birleşimde önerge gündem dışı olarak genel kurula sunulur ve genel kurul önergenin gündeme alınıp alınmaması hakkında işaret oyuyla karar verir. Genel

kurulun önergenin gündeme alınmasına karar vermesi halinde, önerge bir birleşim sonraki gündeme alınır

Görüşme usulü :

MADDE 10. — Grup görüşmelerinde Başkan dan söz alma suretiyle konuşulur. Söz alanların isimleri oturum başında Başkanlıkça okunur. Genel Başkan Grup Başkanı, Grup Başkanvekilleri, Genel Başkan yardımcıları, partili Başbakan, ve Bakanlar Kurulu üyeleri, Grup idare kurulu sözcüsü ve görüşülen konu Grup komisyonlarından birinin raporu ise o komisyonun Başkanı ve sözcüsü, sıraya ve zaman kayıtlamalarına tabi olmaksızın söz alabilir. Ancak, son söz her halde Grup üyesinindir.

Gündem dışı konuşmalar :

MADDE 11. — Birleşim açılınca, geçmiş birleşimin tutanak özetinin okunmasından sonra, gündem dışı söz istenildiğinde, Başkan söz verip vermeyeceğini takdir eder.

Gündem dışı söz, geçmiş tutanak üzerinde ise, söz verilir. Geçmiş tutanak hakkındaki gündem dışı konuşmalar beş dakikadan fazla süremez.

Gündem dışı acele bir konu üzerinde konuşmak isteyen en çok üç grup üyesine, Başkanlığın takdiri ile onar dakikayı geçmemek kaydıyla söz verilir.

Partili Hükümet adına Partili Başbakan veya Bakanlardan biri tarafından veya bir Karma Hükümete dahil bulunan Partili Bakanlar adına bir Bakan tarafından veya bir Partili Bakan tarafından veyahut Grup İdare Kurulu veya Genel İdare Kurulu adına bu kurulların bir üyesi tarafından, Genel Başkan veya Genel Başkan Yardımcıları tarafından yapılacak gündem dışı konuşmalar, yukardaki fıkrada yer alan kayıtlamalara tabi olmaksızın ve diğer gündem dışı konuşmalardan önce yapılır.

Gündem ve usul hakkında söz :

MADDE 12. — Görüşmeye mahal olmadığı yolda veya gündem hakkında veyahut idare yönetmelik hükümlerine uymaya davet ve takdim veya tehir teklifleri, asıl meseleden önce gelir. Böyle bir teklif yapıldığı takdirde, ancak aleyhte iki ve lehte iki grup üyesine beşer dakikadan fazla sürmemek şartıyla söz verilir.

Grupta söz serbestliđi :

MADDE 13. — Grup toplantılarında grup üyeleri, görüşme konuları üzerindeki söz ve oylarında tamamıyla serbest olup fikirlerini kayıtsız şartsız söyleyebilirler.

Bir konunun görüşülmesinde en az üç Grup üyesi konuşmadıkça zaman kayıtlaması ve en az altı grup üyesi konuşmadıkça yeterlik önergesi oylanamaz. Yeterlik önergesi oylanmadan önce okunur ve istedikleri takdirde, 10 ncu maddenin 3 ncu cümlesinde zikri geçenlere söz verilir. Daha sonra, yeterlik önergesinin aleyhinde konuşmak isteyen bir grup üyesine söz verilir. Yeterlik önergesinin oylanması ancak bundan sonra mümkündür.

Seçim usulleri :

MADDE 14. — Grup Genel kurullarınca yapılacak seçimler gizli oyla olur. Gizli oylama sonunda adaylardan seçime katılan Grup üyelerinin salt çoğunluğunun oyunu alamayan adaylar arasında ikinci defa yapılacak seçimde sırayla en çok oy alanlar seçilmiş sayılırlar. Ancak, Grup Başkan ve Başkanvekillerinin seçilmesi, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu ile mümkündür.

Her seçimde adaylar önceden tespit olunur. Adaylıklarını kendileri koyanlar veya başkası tarafından önerilenler itiraz etmezlerse, adları ve soyadları bu iş için asılı bir tahtaya yazılır. Oylar, Grup Başkanlığı mührüyle mühürlenmiş ve o toplantıda dağıtılmış kâğıtlar üzerine yazılarak ve yine aynı şekilde dağıtılmış zarflara konarak verilir. Üye sayısı işaret oyuyule kararlaştırılacak Ayırma ve Sayım Komisyonu adçekme ile seçilir.

Belli bir seçimin yapılacağı en az bir hafta önce üyelere duyurulur.

Oylama usulleri :

MADDE 15. — Grup genel kurullarında kararlar işaret oyuyule alınır. Ancak, on üye tarafından yazılı olarak istenirse, açık oya başvurulur.

Açık oylama yapılmasının zorunlu olduğu hallerde üye tamsayısının altıda biri yazılı olarak isterse, grup genel kurulunun tasvibiyle gizli oya başvurulur.

Grup görüşmelerinin düzeni :

MADDE 16. — Grup genel kurullarında söz kesmek, sükûneti bozmak ve şahsiyatla uğraşmak

yasaktır. Bu yasağa uymayan üyeye Başkanlık ikazda bulunur. Bir defa ikaza uğrayan grup üyesi açıklamada bulunmak isterse, oturum sonunda kendisine söz verilir.

Bir birleşimde iki defa ikaza uğrayan Grup üyesinin o birleşimin sonuna kadar söz söylemekten yasaklanmasına Başkanlığın teklifi üzerine genel kurul görüşmesiz işaret oyuyile karar verebilir.

Aynı birleşimde iki defa ikaza uğradığı halde, bunu gerektiren hareketlerden vazgeçmemek, Grup genel kurulunda gürültüye sebeb olmak ve grup üyelerinden bir veya birkaçını tahkir veya tehdidetmek hallerinde, bu fiilleri işleyen üye, başkanlığın önerisi üzerine, görüşmesiz olarak işaret oyuyile genel kurula birleşimi terk etmeye davet olunabilir. Oylamaya geçilmeden önce hakkında bu tedbir önerilen grup üyesinin kendisinin veya bir başka grup üyesi vasıtasıyla açıklamada bulunmaya hakkı vardır.

BÖLÜM : III

Grup üyelerinin ödevleri

Devam disiplini :

MADDE 17. — Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, mensub oldukları meclislerin ve

grupların genel kurullarının, seçtikleri meclis komisyonlarının ve bu komisyonların partili üyelerinden kurulu komisyon gruplarının çalışmalarına ve grup idare kurullarınca görevlendirildikleri Grup komisyonlarının toplantılarına devamlı ödevlidirler.

Grup genel kurulları, İdare kurulunun önerisi üzerine veya res'en idare kurulları, Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin Meclisler genel kurullarının ve komisyonlarının belli toplantılarında bulunmalarını zorunlu kılabilir ve bu kararını uygun şekilde üyelere duyurur. Bu takdirde, ilgili üye, katılması zorunlu kılınan toplantıya, haklı özür dışında hiçbir sebeple katılmamazlık edemez. Bu toplantılarda özürsüz bulunmayanların adları, Grup Başkanlığınca Parti organı gazetede yayımlanır; Genel Sekreterliğe ve Grup üyesinin seçim bölgesinin İl Başkanlığı ile ilçe Başkanlıklarına bildirilir.

İzin disiplini :

MADDE 18. — Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclisler toplanırken haklı özürle üç günden fazla ayrılık halinde Gruplarının Başkanvekilliklerine bilgi verilmeksizin, kendi Meclislerinin Başkanlığından izin isteyemezler.

Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden Başbakan ve Bakan olanlar, bu maddedeki kayıtlamalarla bağı değildirler.

Söz ve oy disiplini :

MADDE 19. — Meclisler genel kurullarında ve komisyonlardaki görüşme ve oylamalarda Grup üyeleri, Parti Programını, Kurultayın genel siyaset konusundaki kararlarını, mensub oldukları grupların bağlayıcı kararlarını gütmek, desteklemek ve Meclisler Genel Kurulları ve komisyonlarında yapılacak seçimlerde Grup adına gösterilecek adayların seçilmesini sağlamakla görevlidirler.

Grup üyeleri, grupların oturumları dışında, Parti Programına ve Partinin Meclis içi yetkili organlarının bağlayıcı kararlarına uyulmamasını teşvik edici beyan, yayın ve hareketlerde bulunamazlar.

Grup genel kurullarınca bağlayıcı karar konusu yapılmamış sorunların Meclisler genel kurulları ve komisyonlarında görüşülmesi sırasında, Grup üyeleri, görüşlerinde ve oylarında serbestirler. Ancak, Meclislerdeki görüşmelerde, Başkan, Başkanvekili ve Grup idare kurulunca sözcülük ödevi

verilmiş üyelerden başka hiçbir üye Grup adına konuşamaz.

Grup genel kurulları, idare kurulunun önerisi üzerine, olağanüstü zorunluk olan hallerde, Meclisler genel kurullarında belli bir konu hakkında, yalnız grup genel kurullarıca tespit edilecek sözcü veya sözcülerin konuşmasını kararlaştırabilir; komisyon ve Bakanlar Kurulu üyelerinin ve Grup Başkan ve Başkanvekillerinin görevleri icabı yapacakları konuşmalar bu fıkra hükmüne bağlı değildir.

Her üye, Meclisler genel kurulları ve komisyonlarında Grup genel kurullarına bağlayıcı kararlarının gösterdiği istikamette oy kullanmak zorundadır. Oy kullanmamak bu hükme aykırı hareket sayılmaz. Bununla beraber, partili Hükümetin veya partinin grup genel kurulu kararı üzerine katıldığı bir karma Hükümetin varlığının son bulunmasının bahis konusu olduğu işlerde, Grup üyeleri böyle bir işin görüşüldüğü Meclisler genel kurulları ve komisyonlarının oturumlarında bulunmaktan ve oy kullanmaktan kaçınmazlar.

Grup genel kurulu, bu maddenin 5 nci fıkrası gereğince bağlayıcı kararlar aldığı zaman, Grup üyelerini, Meclisler genel kurulları ve komisyon-

larında görüşlerini açıklamakta serbest bırakma kararını da ayrıca alabilir.

Grup genel kurullarınca alınan kararlar Partili Hükümet ve Partili Başbakan ve Bakanlar tarafından savunulur ve yürütülmesine çalışılır.

Bağlayıcı Grup kararları :

MADDE 20. — Grup genel kurulları bağlayıcı kararlarının alındığı grup genel kurulu toplantısında hazır bulunmamak, veya karardan haberdar bulunmamak, bağlayıcı Grup kararına uymamak hususunda özür teşkil etmez.

Kanun ve İçtüzük önerilerinin verilmesinde ve gündem dışı konuşmalarda disiplin :

MADDE 21. — Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Millet Meclisi Başkanlığına vermek istedikleri kanun önerilerini, gerekçesiyle birlikte tam olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanlığına yazıyla tevdi ederler. Bu kanun önerileri ayrı bir deftere kaydedilir ve bir sayı alır.

Başkanlık, bu kanun önerilerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Yönetim Kuruluna sunar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu, kanun önerisinin Grup Başkanlığına verilmiş tarihinden itibaren en çok onbeş gün içinde bu konudaki kararını yazıyla ilgili üyeye bildirmedeği takdirde, kanun önerisi Millet Meclisi Başkanlığına verilebilir.

4 nci fıkrada bahis konusu süre içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu kanun önerisinin Partiyeye zararlı olacağı gerekçesiyle Millet Meclisi Başkanlığına verilmesinin uygun olmadığı görüşünde bulunursa, kanun önerisi sahibinin, durumun kendisine yazıyla bildirilmesini takibeden bir hafta içinde yazıyla itiraz hakkı vardır. İtiraz halinde, bahis konusu kanun önerisinin verilip verilmemesi hususu, hemen Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunun gündemine alınır ve verilecek karara göre hareket olunur. Grup genel kurulunca bu konuda verilecek kararlar, 20 nci madde anlamında bağlayıcı kararlar teşkil etmez.

Meclisler genel kurullarında ve komisyonlarında, kanun tasarı ve önerilerinin görüşülmesi esnasında, Grup üyelerince verilecek önergeler bahis konusu olduğunda oturum esnasında ortaya çıkan acele hallerde, o konuda Grubun bağlayıcı kararı varsa, önerge sahibi, önergesini vermeden önce,

görüşme konusu üzerinde Grup sözcülüğünü yapan üye ile ayrı bir grup sözcüsü yoksa, Grup Başkanı veya Başkanvekilllerinden birisi ve komisyon oturumunda da, Komisyon Grubu Başkanı ile danışır. Muvafakat edilmediği takdirde, bahis konusu önerge o oturumda verilemez. O oturumdan sonra ise, aynı birleşimde önergenin verilmesi imkânı hâlâ mevcutsa ve önerge sahibi önergesini vermekte ısrar ediyorsa, durum en kısa zamanda görüşmenin yapılmakta olduğu Meclisin Grup Genel Kurulunun tasvibine arz olunur. Grup lüzum görürse, önerge, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulu gündemâne alınır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu, Grup üyelerince verilmesi bahis konusu bir kanun önerisini, Parti Programına, Partinin kurduğu, katıldığı veya desteklediği Hükümetin program veya siyasetine ve Grubun bağlayıcı kararlarına aykırı bulduğu takdirde, 5 nci fıkra hükmü uygulanır. Bu kararlar bağlayıcı Grup kararı niteliğini taşır.

Yasam Meclisleri İçtüzükleri hakkındaki teklifler için de, yukardaki fıkralar hükümleri uygulanır; ancak, bu konuda yetkili Grup İdare Kurulu ve genel kurulu, ilgili yasama meclisindeki Grubun İdare Kurulu ve Genel Kuruludur.

Grup üyelerinin Meclislerde yapacakları gündem dışı konuşmalar için de yukardaki fıkra uygulanır.

Meclislerde genel görüşme ve inceleme - araştırma açılmasında disiplin :

MADDE 22. — Grup üyelerinin kendi Meclislerinde genel görüşme açılması hakkındaki talepleri hakkında da, 21 nei maddenin 1, 2, 3, 4, ve 5 nei fıkraları hükümleri uygulanır. Ancak, bu konuda yetkili grup idare kurulu ve genel kurulu, genel görüşmenin açılmasının istendiği Meclisteki Grubun Genel Kurulu ve Yönetim Kuruludur.

Grup üyelerinin kendi meclislerinde belli bir konuda inceleme - araştırma komisyonu kurulması hakkındaki önermeleri için de, yukardaki fıkra hükmü uygulanır.

Meclislerde soru ve sair önermelerin verilmesinde disiplin :

MADDE 23. — Meclislerde verilecek soru önermeleri ile bu İcra Yönetiminde ayrıca bir hüküm konusu olmayan önermeler için, her grup üyesi kendi grubunun genel kuruluna Başkanvekil-

riyle dansır. Başkanvekillerinin, partiye zararlı olacağı gerekçesiyle uygun bulmamaları halinde, önerge sahiplerinin, önergenin verilmesi aleyhindeki karar hakkında kendi grubunun genel kuruluna itiraz hakkı vardır. Başkanvekillerinin kanaati, önerge sahibine, önergenin kendilerine verilmesini takibeden bir hafta içinde yazı ile bildirilmezse, önerge, ilgili Meclisin Başkanlığına verilebilir. İtiraz üzerine, önerge Grup Yönetim Kurulunda görüşüldükten sonra, hemen Grup gündemine alınır ve Grup genel kurulunun alacağı karara göre hareket olunur. İtiraz konusu üzerinde, Grup genel kurulunca, sadece taraflar dinlendikten sonra karar alınır.

Sair konularda disiplin :

MADDE 24. — Anayasanın Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısına verdiği yetkilerle ilgili konularda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu yetkilidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu, ayrıca, kanun tasarısı ve önerileri, uzun vadeli kalkınma planı ile ilgili tasarılar, Kamu İktisadî Teşebbüslerinin denetlenmesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisine Türk vatandaşları tarafından verilen dilekçeler, yasama meclislerine Sayıştay tarafın-

dan verilen raporlarla Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22 Nisan 1962 tarihli ve 44 sayılı Kanun gereğince siyasi Parti Gruplarına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine verilen yetkilerin kullanılması konularında da yetkilidir.

1 ve 2 nci fıkralarda yer almayan hususlarda Millet Meclisi Grubu ile Cumhuriyet Senatosu Grubu ayrı ayrı yetkilidirler. Bununla beraber, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Senatosa da Cumhuriyetçi Parti adına ifade olunacak görüşlerin ahenkleştirilmesi zorunluğunun gerektirdiği hallerde, bu konular hakkında dahi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu genel kurullarından bağlayıcı karar almasını isteyebilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu, Millet Meclisi Grubu ve Cumhuriyet Senatosu Grubu, Partili Başbakan veya Partili bir Bakan tarafından kendi adına Hükümetin veya bir Hükümet üyesinin siyaseti veya tutumunu hakkında yapılan açıklamaları tasvibetmek veya etmemek yolunda karar alma yetkisine sahiptirler. Bu fıkra gereğince alınan kararlar, 30 ncu madde uyarınca karar alınması anlamına gelmez.

Bu İçyönetmelikteki özel hükümler herhalde saklıdır.

Güvenoyunda ve gensoruda disiplin :

MADDE 25. — Anayasanın 89, 103 ve 104 nci maddeleri gereğince gensoru önergesi verilmesi, gensoru açılması ve güvenoyu hakkında görüşme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubuna ve karar verme yetkisi Millet Meclisi Grubuna aittir.

Partili milletvekilleri tarafından Hükümet veya bir Bakan hakkında gensoru açılması için verilecek önergeler evvelâ Millet Meclisi Grubu İdare Kurulunda görüşülür. İdare Kurulu bu konuda bir karara vardıktan sonra, konuyu bir birleşim sonraki grup genel kurulu gündemine alır. Grubun kararı kesindir. Bu konuda alınan genel kurul kararları 20 nci madde anlamında bağlayıcı kararlardır.

Seçimlerin yenilenmesi, Dönem uzatılmasında disiplin :

MADDE 26. — Milletvekili seçimlerinin yenilenmesi konusunda Millet Meclisince alınacak kararlar hakkında Millet Meclisi Grubu yetkilidir. Bu konudaki önergeler hakkında da 25 nci madde hükümleri uygulanır. Ancak, bu konuda Millet Meclisi Grubu, Parti Meclisinin muvafakatini almadan karar veremez.

Partili Başbakan, Anayasanın 108 nei maddesi gereğince, milletvekili seçimlerinin yenilenmesini Cumhurbaşkanından talebetmeden önce, Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunda ve Genel İdare Kurulundan ayrı ayrı muvafakat almaya mecburdur.

Bu şıkta da, 1 nei fıkra uygulanır.

Millet Meclisi döneminin bir yıl uzatılması ile ilgili olarak karar alınması bahis konusu olduğunda, 1 nei fıkra uygulanır.

Birlikte oturma disiplini :

MADDE 27. — Grup üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi toplantılarında toplu bir halde otururlar. Grup Başkanı, Başkanvekilleri, Grup İdare Kurul üyeleri, Genel Başkan Yardımcıları, Genel Sekreter, Genel Sekreter yardımcıları, Genel İdare Kurulu üyeleri ve Grup sözcüleri, Meclisler genel kurullarında, çabuk danışma imkânını sağlayacak şekilde, Grup Yönetim Kurulunca kendilerine ayrılan yerlerde ve bir arada otururlar.

BÖLÜM : IV

Grup ve Hükümet İlişkileri

Hükümet kurma ve Hükümete katılmada disiplin :

MADDE 28. — Partili Bakanlar Kurulu veya Partili Başbakan ve Bakanlar Millet Meclisi Grubunun güvenine dayanırlar.

Hükümeti kurmaya veya bu yolda temaslarda bulunmaya memur edilen parti üyesi, bu konuda Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunda yapılacak görüşmeden sonra, Hükümeti kurmak veya bu yolda temaslarda bulunmak üzere harekete geçmeden önce, Millet Meclisi Grubu genel kurulunun muvafakatini almaya mecburdur. Partili olmayan bir Başbakanın başkanlığında bir Hükümete girmeleri için kendilerine teklifte bulunulan Parti üyeleri de aynı hükme tabidirler.

Partili Başbakan, beraber çalışacağı Bakanları seçmekte serbesttir. Bu hüküm, bir Karma Bakanlar Kurulunda Cumhuriyetçi Partiye kaç sayıda ve hangi Bakanlıkların düşeceği konusunda Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunun tasvibiyle anlaşmalar yapılmasını engellemez.

Partili Başbakan veya partili olmayan bir

Başbakanın başkanlığındaki bir Hükümette üye olan parti üyesi, istifa etmeden önce, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunda durumu anlatır.

Partili Başbakan veya yoksa Partili Bakanlar, Hükümet Programı Yasama Meclislerinde okunmadan önce, bu programı Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubuna sunarlar. Yapılan görüşmeden sonra Millet Meclisi Grubu ve Cumhuriyet Senatosu Grubu üyeleri ayrı ayrı oy kullanırlar.

Millet Meclisi Grubu bu programı tasvibettiği takdirde Partili Başbakan ve Partili Bakanlar. Anayasanın 103 nci maddesi uyarınca Millet Meclisinde güvenoyuna başvurulmadan önce Hükümetten çekilirler. Bahis konusu oylama sonucunda Cumhuriyet Senatosu Grubu, kendi sözcüsünün Hükümet programını Cumhuriyet Senatosundaki genel görüşme sırasında destekleyip desteklemeyeceğini kararlaştırır. Millet Meclisi Grubu Hükümete güvenoyu verilmesini kararlaştırmış ve Cumhuriyet Senatosu Grubu Hükümeti desteklemeyi karar altına almışsa, Cumhuriyet Senatosu Grubu adına Hükümet programı Cumhuriyet Senatosunda görüşülürken herhangi bir konuşma yapılmaz; Millet Meclisi Grubu Hükümete güvenoyu verilmemesini kararlaştırmış

ve Cumhuriyet Senatosu Grubu Hükümeti desteklemeyi karar altına almışsa, aynı hüküm uygulanır.

Millet Meclisi Grubu, Hükümet programını tasvipetmese dahi, parti üyelerini, ferdi olarak Hükümete katılmakta serbest bırakabilir. Bu konudaki görüşme de Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunda yapılır. Bu takdirde, Millet Meclisi Grubu ve Cumhuriyet Senatosu Grubu sözcülerinin tutumu da Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunda kararlaştırılır.

Bir karma Hükümete üye olan parti üyeleri, Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunun kararıyla Bakanlar Kurulundan bir arada çekilmeye davet edilirlerse, çekilmeye mecburdurlar. Bu konudaki görüşme Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunda yapılır.

Bu maddenin 2, 5 ve 7 nei fıkraları gereğince alınan kararlar, bağlayıcı kararlardır.

Grupta güven istemi :

MADDE 29. — Partili Hükümetçe veya partili Başbakan veya Bakanlarca herhangi bir mesele üzerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunda güvenoyu görüşmesi açılması istenirse, bu görüşme ilk birleşimde yapılır.

Güvenoyu görüşmesi sırasında Hükümet, Başbakan tarafından, partili Bakanlar adına veya teker teker partili Bakanlar tarafından yapılan açıklama üzerinde birleşimin sonunda açık oylama yapılır. Oylamaya sadece milletvekilleri katılırlar. Açıklamaların tatmin edici olmadığı yolunda Millet Meclisi Grubu üye tamsayısının salt çoğunluğuyla verilecek karar güvensizlik oyu sayılır. Millet Meclisi Grubundan güvenoyu almayan partili Hükümet, partili Başbakan, partili Bakanlar veya partili Bakan derhal çekilmek zorundadırlar.

Grupta gensoru :

MADDE 30. — Partili milletvekilleri tarafından partili Bakanlar Kurulu, partili Başbakan veya partili Bakanlar veya içlerinden birisi hakkında gensoru görüşmesi açılması Millet Meclisi Grubundan istenebilir. Bu istem, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunun ilk birleşiminin gündemine alınır ve görüşülür. Bu görüşmede önergedeki birinci imza sahibi milletvekili ile, Hükümet veya partili Bakanlar adına bir Bakan veya ilgili partili Bakandan başkası konuşamaz. Gensoru görüşmesi açılmasına dair oylamaya sadece milletvekilleri katılırlar. Bu

oylama bahis konusu görüşmeden hemen sonra yapılır. Gensoru açılmasına karar verilirse, önerge Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunun iki gün sonraki birleşiminin gündemine alınır ve görüşülüneeye kadar gündemde kalır.

Gensoru görüşmesi sırasında, partili Başbakan, partili Bakanların tümü adına bir Bakan veya ilgili partili Bakan tarafından gerekçeli güvenoyu isteminde bulunulmamış veya milletvekilleri tarafından gerekçeli güvensizlik önergeleri verilmişse, görüşmenin sonunda, Başbakanlık, partili Başbakana, partili Bakanlara veya ilgili partili Bakana Millet Meclisi Grubunun güvenini bildirdiğini belirterek görüşmeleri kapatır.

Gensoru görüşmesinin sonunda partili Başbakan, partili Bakanlar adına hareket eden bir Bakan veya ilgili partili Bakan tarafından gerekçeli güvenoyu isteminde bulunulmuşsa, bu istem, güvensizlik önergeleri dikkate alınmaksızın derhal oylanır.

Gensoru görüşmesinin sonunda, partili başbakan, partili bakanlar adına hareket eden bir bakan veya ilgili partili bakan tarafından gerekçeli güvenoyu isteminde bulunulmayıp da milletvekillerince güvensizlik önergeleri verilmişse, bu önergeler, partili başbakanın veya partili bakan-

lar adma hareket eden bakanın tercih edeceği sıra dahilinde derhal oylanır.

Güvenoylamasına sadece mülletvekilleri katılırlar. Güvensizlik oyu, Millet Meclisi Grubunun üye tamsayısının salt çoğunluğuyla verilir. Oylama sırasında toplantı oranı mevcut değilse güvenoyu verilmiş sayılır.

Güvenoyu alamayan partili hükümet, partili bakanlar veya ilgili partili bakan derhal çekilmek zorundadırlar.

Grupta hükümetle genel görüşme :

MADDE 31. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu üyeleri, grup genel kurulunda herhangi bir mesele üzerinde genel görüşme açılmasını isteyebilirler. Bu talep; derhal grup üyelerine duyurulur. Ve bir sonraki birleşimin gündemine alınır. Genel görüşme açılması, grup genel kurulunun bu önergeyi kabul etmesiyle olur. Bu konuda sadece önergedeki birinci imza sahibi veya onun göstereceği bir diğer imza sahibi, grup idare kurulu ve partili hükümet veya partili bakanlar adına bir bakandan başkası konuşamaz.

Kabul halinde, genel görüşme önergesi bir sonraki birleşimin gündemine alınır. Acele hallerde, partili başbakanın veya partili ilgili bakanların

kabulüyle ve Grup Genel Kurulunun kararıyle genel görüşmeye derhal başlanabilir. Genel görüşmede ilgili bütün partili bakanlar bulunur.

Grupta hükümetten sorulan bir sözlü sorunun genel görüşmeye çevrilmesi, bir grup üyesinin istemi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunun tasvibine bağlıdır. Tasvip halinde genel görüşme bir sonraki birleşimin gündemine alınır.

Partili hükümet, başbakan veya bakanlar, bir konuda Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kuruluna izahat vermek isterlerse, bu istek, gündem dışı olarak yerine getirilir. Yapılacak beyandan sonra genel görüşme bir sonraki birleşimde kendiliğinden açılır.

Hükümetin gündem dışı olarak veya genel görüşme sırasında veyahut idare kurullarının aynı şekilde yaptığı açıklamalar üzerine hükümet veya parti politikasının tasvibedildiğine dair grup kararları alınabilir.

Grupta hükümetten soru :

MADDE 32. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu üyeleri, her hangi bir mesele üzerinde aydınlanmak için partili bakanlardan bir önerge ile sözlü veya yazılı soru sorabilirler.

Sorunun sözlü olarak cevaplandırılması istenmişse, soru Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunca cevaplandırılır. Soru üzerinde yalnız soruya muhatabolan bakanla soru sahibi en çok ikişer defa konuşabilirler.

BÖLÜM : V

İdare kurulları

Grup idare kurulları :

MADDE 33. — Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi grupları ve - gerekiyorsa - Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulları, her toplantı yılı başında, o yıl için - gerekiyorsa - Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Başkanını ve Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi grupları için ikişer başkanvekili ile dokuzar İdare Kurulu üyesini seçerler. Boşalma halinde boşalan yer için seçim yapılır.

Bu toplantılar, dönem başında, - grubun üyesi ise - Genel Başkanın; - değilse - en yaşlı grup üyesinin başkanlığında yapılır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Grupları İdare Kurulları üyelerinden kuruludur.

Grup başkanvekilleri, grup sözcüleri :

MADDE 34. — Her grubun başkanvekilleri, o grup başkanının görevlerinin yerine getirilmesinde ona yardımcılık ve vekâlet ederler. Grup başkanvekilleri, İdare Kuruluna dahil buldukları Grubün Meclis içinde ve dışında tabîi sözcüsüdürler.

İdare Kurulu, belli konular için Meclis içinde ve dışında grup adına sözcülük yapmak üzere grup üyeleri içinden geçici olarak sözcüler seçebilir.

Başkan ve başkanvekillerinin bulunmaması halinde, İdare Kurulu, bu görevi kendi üyelerinden birisine geçici olarak verir.

İdare kurullarında iş bölümü :

MADDE 35. — İdare kurulları, seçimlerini takibeden ilk toplantılarında kendi üyeleri arasından iki kâtip üye seçerler. Kâtipler, İdare Kurulunun yazı işlerini yürütürler; Grup genel kurulları tutanaklarının tutulmasını gözetirler ve 5 nci maddede gösterilen görevleri yaparlar. Kâtiplerin bulunmaması halinde, bu görevleri, Başkan veya başkanvekillerinin göstereceği idare kurulu üyeleri yaparlar.

Toplantı ve karar organı :

MADDE 36. — İdare kurullarının toplantı oranı - Başkan ve başkanvekilleri dahil olmak üzere - üye tamsayısının yarısından bir fazlası ve karar oranı da, hazır bulunanların yarısından bir fazladır.

Toplantılar :

MADDE 37. — Meclisler toplanırken idare kurulları haftada en az bir defa toplanırlar. Meclislerin toplanık olmadığı zamanlarda toplantı gün ve sürelerini idare kurulları kendileri tayin ederler.

İdare kurulları, grup başkan veya başkanvekilleri veya partili başbakan ve bakanlar tarafından her zaman toplantıya çağırılabilir.

Görevleri :

MADDE 38. — İdare Kurulları :

a) Grup birleşimlerinin gündemini hazırlamak;

b) Grupça ele alınmasını uygun gördükleri konular üzerinde grup üyelerine, önerge, teklif veya rapor hazırlamak ve yurt içinde bir konuyu

incelemek üzere teker teker veya komisyon halinde görev vermek ve bu çalışmalarını takibetmek;

c) Grup üyelerince idare kuruluna tevcih edilen sözlü ve yazılı soruları genel kurulda cevaplandırmak;

d) Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunun bütçesini ve kesinhesabını düzenleyip Genel Kurulun tasvibine sunmak ve bütçeyi uygulamak;

e) Yasama çalışmaları alanında parti veya grubun menfaatine uygun gördüğü tedbirleri almak;

f) Başbakan veya bakanlarla ve diğer siyasi parti grupları ile parti grubu mensubu olmayan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve Yasama Meclisleri Başkanlarıyla temaslari yürütmek;

g) Meclisler komisyonlarına grup adına aday göstermek ve komisyon başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtiplerinin bölüşülmesi konusunda, gerekiyorsa, diğer siyasi parti gruplarıyla anlaşmalar yapmak; (Cumhuriyet Senatosu Üyeleri ve milletvekillerinden kurulu Türkiye Büyük Millet Meclisi karma komisyonlarına adaylar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulunca gösterilir.)

h) Grup salonlarını, kitaphanını ve sair idari işlerini yürütmek;

i) Parti Tüzüğü ve bu İcyonetmelikte gösterilen diğer yetkileri kullanmak ve ödevleri yerine getirmekle görevlidir.

Araştırma ve uzmanlar :

MADDE 39. — İdare kurulları, partinin araştırma ve yayın bürosundan istifade eder ve gerekiyorsa, ücretli uzman, memur ve müstahdem kullanabilirler.

Genel olarak :

MADDE 40. — İdare kurulları, grup üyelerinin Meclisler Genel Kurulları ve komisyonlarına, gruplar genel kurulları ve komisyonlarına devamlarını; grup genel kurullarının ve idare kurullarının bağlayıcı kararlarına ve genel olarak parti ve grup menfaatine uygun hareket etmelerini sağlayıcı tedbirleri alırlar.

Grup idare kurullarının güvenoyu istemi ve bunlar aleyhinde gensoru :

MADDE 41. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubundan, Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu Millet Meclisi Grubundan ve Cumhuriyet

Senatosu Grubu İdare Kurulu Cumhuriyet Senatosu Grubundan güven istediği takdirde 29 neu madde hükümleri uygulanır.

Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunda Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu hakkında; partili milletvekilleri, Millet Meclisi Grubunda Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu hakkında ve Partili Cumhuriyet Senatosu üyeleri de, Cumhuriyet Senatosu Grubunda Cumhuriyet Senatosu İdare Kurulu hakkında gensoru açılmasını istedikleri takdirde de, 30 neu madde hükümleri uygulanır.

Herhangi bir suretle çekilen Grup Başkanı veya Başkanvekili veya Grup İdare Kurulu Üyesi veyahut Grup İdare Kurulu, yerine yenisi seçilmeye kadar görevine devam eder.

BÖLÜM : VI

Grup içi Komisyonlar

Komisyon Grupları :

MADDE 42. — Meclislerin Komisyonlarına seçilen Grup üyeleri, o Komisyonun Cumhuriyetçi Parti Grubunu teşkil ederler. Komisyonun Cum-

huriyetçi Partili Başkanı, yoksa Başkanvekili, yoksa Sözcüsü, Yoksa Kâtibi bu Komisyon Grubunun Başkanıdır. Aksi halde, Komisyon Grubu, Başkanını kendi üyeleri arasından seçer. Komisyon Grupları, Komisyon çalışmalarında, gerekiyorsa, Grup üyelerinin beraber hareket etmelerini sağlayıcı tedbirleri alırlar.

Komisyon Grupları, aynı zamanda, Grup içi ihtisas Komisyonlarıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunun İhtisas Komisyonları Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinde aynı konularla meşgul olan komisyonlardaki partili üyelerden kuruludur.

Grup Geçici Komisyonları :

MADDE 43. — Grup İdare Kurulları veya genel kuralları, ayrıca Grup içi geçici komisyonlar kurabilirler.

İdare Kurullarının gözetimi :

MADDE 44. — 42 ve 43 ncü maddelerde bahis konusu Komisyon Grupları, Grup içi İhtisas Komisyonları ve Geçici Komisyonları, İdare Kurulunun gözetimi altında çalışırlar.

BÖLÜM : VII

Grup Disiplin Kurulları

Seçimi :

MADDE 45. — Grup üyelerinin aralarındaki anlaşmazlıklara, Tüzük ve bu İyönetmelik hükümleri ile Genel Kurulun bağlayıcı kararlarına aykırı hareketlere ve Parti veya Grubun haysiyet ve şerefine uymayan hallere dair şikâyetleri inceleyip karara bağlamak üzere, her toplantı yılı başında Cumhuriyet Senatosu Grup Genel Kurulu ve Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunca dokuzar kişilik birer disiplin kurulu seçilir.

Görevleri :

MADDE 46. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunun yetkileriyle ilgili işler ile bir Cumhuriyet Senatosu üyesiyle bir milletvekili arasındaki anlaşmazlıklarla görevli Disiplin Kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Disiplin Kuruludur. Bu kuruluş Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Disiplin Kurulları üyelerinden kuruludur.

Bu iki kurulun başkanlarından en yaşlısı Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Disiplin Kurulu Başkanı ve bu iki Grubun kâtiplerinden en

genci de Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Disiplin Grubunun kâtibidir.

Bu Disiplin Kuruluna sevk kararları, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulunca verilir.

1 nei fıkra dışında kalan fiiller için, bu fiil Millet Meclisi veya Cumhuriyet Senatosu Gruplarından hangisinin yetkisine giriyorsa, o grubun Disiplin Kurulu yetkili olup Kurula sevk yetkisi de ilgili Grubun İdare Kurulundur.

İş Bölümü :

MADDE 47. — Disiplin Kurulları, ilk toplantılarını en yaşlı üyenin başkanlığında yaparlar ve kendilerine üyeleri arasından bir Başkan ve bir Kâtip seçerler.

Toplantılar :

MADDE 48. — Disiplin Kurulları, kendilerine bir iş havale edilir edilmez, Başkanlarının çağrısı üzerine toplanırlar.

Toplantı ve karar oranı üye tamsayısının yarısından bir fazlasıdır.

Başvurma :

MADDE 49. — Grup üyeleri hakkında bir ihbar ve şikâyet, İdare Kurulunca yazı ile havale edilebildiği gibi; Grup üyelerinden biri veya birkaçı tarafından doğrudan doğruya dahi yazı ile müracaatta bulunabilir. İkinci şıkta, Kurul konuyu incelemeye başlamadan önce İdare Kurulunun yazılı mütalaasını alır.

Usul :

MADDE 50. — Disiplin Kurulu, hakkında ihbar veya şikâyette bulunulan üyenin yazılı veya sözlü savunmasını aldıktan sonra, dosya üzerinde yapacağı inceleme ile veya lüzumlu görürse olayı heyet halinde veya üyelerinden birinin veya birkaçının niyabetiyle tahkik ve tetkik eder ve gerekirse, ilgili çevrelerden yazı ile bilgi toplayarak veya ilgili şahısları dinleyerek karar verir.

Kararların kesinliği :

MADDE 51. — Disiplin Kurulları kararları kesindir.

Gruptan tam olarak çıkarma kararı, partiden de tam olarak çıkarılmayı gerektirir.

Bu karar 46 ncı maddeye göre yetkili Disiplin Kurulunun üyeleriyle Yüksek Disiplin Kurulu üyelerinden kurulu Birleşik Disiplin Kurulunun üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla verilir.

Bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu üyesinin gruptan tam olarak çıkarılma cezası verilmesi istemiyle Birleşik Disiplin Kuruluna sevkinde 46 ncı madde hükümleri uygulanır.

Meclisler dışındaki disiplin :

MADDE 52. — Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin Meclisler ve Meclislerdeki Cumhuriyetçi Parti grupları dışında parti programı ve tüzüğüne aykırı hareketleri hakkında, bu üye milletvekiliyse Millet Meclisi Grubu Disiplin Kurulu üyeleriyle Yüksek Disiplin Kurulu üyelerinden kurulu Birleşik Disiplin Kurulu ; bu üye Cumhuriyet Senatosu üyesiyse Cumhuriyet Senatosu Grubu Disiplin Kurulu üyeleriyle Yüksek Disiplin Kurulu üyelerinden kurulu Birleşik Disiplin Kurulu yetkilidir. Bu hallerde, Yüksek Disiplin Kurulu Yönetmeliği uygulanır. Ve Başkanlık Divanı, Yüksek Disiplin Kurulu Başkanlık Divanıdır. Bu kurulun kararları kesindir.

Yukarda söz konusu Birleşik Disiplin Kuruluna sevk kararları, milletvekilleri için Merkez İda-

re Kurulu üyeleriyle Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu üyelerinden kurulu Birleşik İdare Kurulu tarafından; Cumhuriyet Senatosu üyeleri için Merkez İdare Kurulu üyeleriyle Cumhuriyet Senatosu Grubu İdare Kurulu üyelerinden kurulu Birleşik İdare Kurulu tarafından verilir.

Disiplin cezaları :

MADDE 53. — Disiplin kurullarınca verilebilecek disiplin cezaları şunlardır ;

- a) Uyarma ;
- b) Kınama ;
- c) Beş birleşime kadar grup toplantısından çıkarma ;
- d) Gruptan geçici çıkarma ;
- e) Gruptan çıkarma ;

Bu cezalar, yapılan hareketin mahiyetine ve vahamet derecesine veya grup üyesinin o işteki ilgisine göre, sırasıyla verilebileceği gibi, sıra gözetilmeksizin de verilebilir.

Bir disiplin kurulunun gruptan veya partiden tam olarak çıkarma cezasını vermeye yetkili olması halinde, bu kurul, bu maddede yazılı diğer disiplin cezalarını vermeye de yetkilidir.

Müeyyideler :

MADDE 54 — Grup toplantılarından çıkarma cezasına uğrayan grup üyesi ceza süresince gruplar genel kurullarının toplantılarına giremez.

Gruptan geçici çıkarma cezasına uğrayan grup üyesi, bu süre içinde grupların hiçbir faaliyetine katılamayacağı gibi, grupta hiç bir teklif ve talepte de bulunamaz. Ve kendisine hiç bir görev verilemez.

Disiplin cezasına uğrayan grup başkanı, başkanvekili veya idare kurulu üyesinin bu sıfatı sona erer.

Herhangi bir disiplin cezasına uğrayan grup üyesinin grup disiplinine uyma ödevleri devam eder.

BÖLÜM : VIII

Mali hükümler

Bütçe :

MADDE 55. — Türkiye Büyük Millet Meclisi, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu grupları tek bütçe ile yönetilirler. Bütçe, bir toplantı yılı için yapılır. 38 nci maddenin (d) bendinin uygu-

lanmasında Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu ve Genel Kurulu yetkilidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulu, bu maksatla üyeleri arasından bir sayman üye seçer.

Aidat :

MADDE 56. — Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi, Üyeleri, İdare Kurulunun teklifi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu genel kurulunca tespit edilecek yıllık bir aidat öderler.

Bu aidatın, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine yapılan ödenek ve yolluk ödemelerinden kesilmesi, grup İdare Kurulunun kararıyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Saymanlığından istenebilir.

Denetçiler :

MADDE 57. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunun malî işlerini denetlemek üzere her toplantı yılı başında Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunca, biri Cumhuriyet Senatosu üyesi, diğeri de milletvekili olmak üzere iki Denetçi seçilir. Denetçiler, raporlarını, her toplantı yılı sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisi

Grubu Genel Kuruluna sunarlar. Bu rapor üzerinde açılan görüşmeler sonunda Yönetim Kurulunun ibrası hususu kararlaştırılır.

BÖLÜM : IX

Diğer hükümler

Açıklık olmayan haller :

MADDE 58. — Bu İcra-yetmelikte açıklık olmayan hallerde Millet Meclisinde uygulanan İçtüzükteki kaideler uygulanır.

Yürürlüğe giriş; değiştirme ;

MADDE 59. — Bu İcra-yetmelik, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunca kabul edildikten sonra bastırılarak grup üyelerine dağıtılır. Dağıtma tarihinden yedi gün sonra İcra-yetmelik hükümleri yürürlüğe girmiş sayılır.

Bu İcra-yetmelik ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunca değiştirilebilir. Bu konudaki değişiklik teklifleri Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu üyeleri veya Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu İdare Kurulunca verilebilir ve beşi milletvekili, beşi de Cumhuriyet Senatosu üyesi üyeden kurulu bir İcra-yetme-

lik Komisyonunda incelenir. Grup Genel Kurulunda bu Komisyonun raporu görüŒülür. Değişikliklerin yürürlüğe girmesinden de yukardaki fıkraya hükmü uygulanır.

Uygulama :

MADDE 60. — Bu İcnyönetmclik, Cumhuriyetçi Parti Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu, Cumhuriyet Senatosu Grubu vı Millet Meclisi Grubunca yürütülür.